

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ

ЗАМКИ ГАЛИЧИНИ – НАЙПРИВАБЛИВІШІ ЕКСКУРСІЙНІ ОБ'ЄКТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Альтгайм Л.Б.

*Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
altheim@ukr.net*

Замки і оборонні твердині Галичини завжди приваблювали погляди мандрівників у різні часи, а із активним розвитком туризму у незалежній Україні стали важливими екскурсійними об'єктами цього регіону. Вони повертають своїх відвідувачів у давно минулі століття, справляють незабутнє враження. Замки Галичини із сивою історією знайшли своє нове призначення: стали музеями, картинними галереями, туристичними родзинками краю, майданчиками для реконструкцій оборонних дійств, театральних постановок та музичних концертів, на їх основі ведеться значна науково-дослідницька робота, постійно проводяться археологічні дослідження, результатом яких є наукові праці та виставки із унікальними експозиціями та експонатами.

Під час активного розвитку екскурсійної діяльності із використанням цих екскурсійних об'єктів у до COVID-ний період, а також її відновлення перед повномасштабним вторгненням країни-окупанта у лютому 2022 року, практично майже кожен екскурсійний маршрут вони доповнювали, або входили до переліку основних. На сьогоднішній день екскурсійним послугам не вдалося ще повернути свої позиції на регіональному туристичному ринку заходу нашої країни, які вони посідали до світової пандемії, але вони почали знову розвиватися і у Тернопільській області. Із весни 2022 року, після дозволу на відновлення підприємницької діяльності, відродження туристичних послуг у нашій області і інших західних областях почалося саме із надання екскурсійних послуг і формування перших нетривалих маршрутів на основі відвідування найбільш привабливих і безпечних місць, серед яких чільне місце зайняли і оборонні споруди Галичини. Це мало, і має сьогодні, важливе як культурне, так і соціальне та економічне значення, оскільки відновилися і почали створюватися додаткові робочі місця, відновили свою роботу додаткові галузі

пов'язані із виробництвом кінцевого туристичного продукту, знову почала розвиватися соціальна та виробнича інфраструктури у туристичних центрах, а також і у сільській місцевості, активізували свою діяльність перевізники. Все це також сприяло активізації народних промислів довкола цих екскурсійних об'єктів та розвитку культури і популяризації історичної спадщини для внутрішньо переміщених осіб і гостей із півдня і сходу країни. Важливу роль у відновлення організації екскурсійних послуг відіграло і продовжує цю роботу Комунальне підприємство «Туристично – інформаційний центр міста Тернополя», яке постійно інформує туристів і гостей міста щодо історико-культурного потенціалу м. Тернополя, організації екскурсій, різних заходів, про реалізацію сувенірної продукції тощо. [1]

Галичина багата на різноманітні рекреаційні ресурси, що використовуються чи можуть бути використані для відпочинку, туризму, лікування, оздоровлення населення, а також суттєво вплинути на розвиток економіки регіону. Під час надання екскурсійних послуг екскурсоводи використовують наукові доробки місцевих краєзнавців, науковців, які напрацьовувались вже не одне століття. Дослідження замків Галичини, яке виконане у другій половині XIX століття істориком А. Чаловським, цінне тим, що автор використав архівні матеріали. У першій його книзі, крім тексту, є рисунки і плани замків у Бережанах, Добромилі, Кудринцях, Окопах, Пньові, Сидорові, Старому Селі, Свіржі, Теребовлі, Чорткові, Збаражі, Раківці, Галичі. У наступній книзі А. Чаловського у співавторстві з істориком Б. Янушем описані замки, монастирі, церкви, костели та синагоги Тернопільського воєводства. Крім того, у Львівській бібліотеці НАЛ України є рукописний фонд імені А. Чаловського, в якому зберігається багато інвентарних описів XVII-XIX століття замків Галичини. У них практично зібрано матеріал про спорудження, функціонування, реконструкції та зруйнування замків у Львівській, Івано-Франківській і частково Тернопільській областях. [5]

Галичина – це південна і центральна частини західноукраїнських земель у складі Львівської, Івано-Франківської, більшої частини Тернопільської областей. Її площа становить близько 56 тис. км². Частина Галичини у межах сучасної України займає 8,2 % площі країни, тут проживало у до COVID-ний період близько 10,4 % її населення. Роль історичного, культурного та індустріального центру сучасної Галичини виконує м. Львів, хоч історична назва «Галичина» походить

від назви столиці Галицько-Волинського князівства – м. Галича. Місто вперше згадується у 1140 році, а вже із 1144 року стає центром Галицького князівства. Із 1199 року місто Галич – центр усього Галицько-Волинського князівства. У Австро-Угорщині після «Весни народів» 1848 року Східна Галичина стала осередком розвитку української культури, літератури та науки. Через це вона отримала назву «Український П'ємонт». [4]

На базі комплексів історико-культурної та містобудівної спадщини у Львівській області створено 5 заповідників: державні історико-архітектурні заповідники у містах Львові та Жовкві, «Нагуєвичі», «Тустань», державний музей-заповідник «Олеський замок». На основі збережених архітектурних пам'яток у Старому Селі, Свіржі, Уневі, Золочеві, Підгірцях, Олеську, Жовкві, Крехові створений найпопулярніший і сьогодні туристично-екскурсійний маршрут «Золота підкова Львівщини».

Івано-Франківська область не поступається кількістю об'єктів культурної спадщини. До повномасштабного вторгнення тут під охороною держави знаходилося 1360 пам'яток архітектури, серед них 87 пам'яток національного значення, переважна більшість яких – це пам'ятки дерев'яної і мурованої архітектури, та пам'ятки житлового і громадського будівництва, зосередженого, головним чином, в історичних містах. Однак, що стосується наявності давніх оборонних споруд, то тут їх дуже мало. Всі замки знаходяться у напівзруйнованому стані, деякі — це суцільні руїни. Тут є: Галицький замок, замок Яблонівських, Чернелицький, Пнівський, Раковецький замки та замок Потоцьких.

У Тернопільській області наявна велика кількість замків різного стану збереженості. Тут є: Збараський, Тернопільський, Кременецький, Вишнівецький, Бережанський, Язловецький, Скалатський, Теремовлянський, Бучацький та інші замки. [3]

Для оцінки всіх екскурсійних об'єктів, які включаються в екскурсійний маршрут, визначальними є наступні показники: пізнавальна цінність, відомість або популярність об'єкта, його незвичайність або екзотичність, виразність, збереженість об'єкта та його місце розташування. [2]

При відборі давніх оборонних споруд особливо важливими є два останні критерії. Виробляється оцінка стану об'єкта у цей момент, його підготовленість до показу екскурсійним групам, тобто здатність своїм

зовнішнім виглядом викликати позитивні емоції в екскурсантів, зміцнити у них почуття гордості за постійну турботу про збереженість цих пам'яток історії й культури. Також під час відбору екскурсійного об'єкта враховується відстань до пам'ятки, зручність під'їзду до нього, придатність дороги для автотранспорту, можливість підвозу до об'єкта екскурсантів, природне довкілля, що оточує даний об'єкт, наявність безпечного місця, придатного для розташування екскурсійної групи із метою спостереження об'єкта.

Беручи до уваги важливий для оборонних споруд критерій збереженості, серед замків Галичини можна виділити наступні групи:

- повністю збережені, наприклад, Олеський, Підгорецький та Золочівський замки у Львівській області;

- частково збережені, наприклад, Терехівський, Скалатський, Тернопільський, Свірзький, палац Потоцьких та інші;

- повністю зруйновані або замки-руїни, наприклад, Бучацький, Добромильський, Старосільський, Пнівський, Микулинецький, Галицький, Червоногородський, Кудринський та багато інших.

Повністю і частково збереженні замки і оборонні споруди завжди виступатимуть при формуванні екскурсійного маршруту основними екскурсійними об'єктами, які сприятимуть найбільш повному розкриттю теми, слугуватимуть яскравим прикладом збереження історико-культурної спадщини, із одного боку, та формування позитивного туристичного іміджу – із іншого, що сприятиме досягненню мети формування екскурсійної послуги високої якості і її конкурентоспроможності на національному і міжнародному ринку туристичних послуг. Відповідно повністю зруйновані, у більшості випадків, будуть додатковими екскурсійними об'єктами у загально-оглядових екскурсійних маршрутах і тільки у тематичних можуть розглядатися як основні.

Замкова спадщина Галичини може впевнено забезпечувати наявністю екскурсійних об'єктів для формування маршрутів не тільки у мирний час, але і під час воєнного стану і стати надійним замковим екскурсійним потенціалом у такий складний період для туристичної діяльності, зокрема, та для нашої країни, загалом, який відкриває багато нових можливостей не тільки для організації і успішної реалізації різних видів туризму на заході країни, але і для популяризації нашого регіону для вимушено переселених гостей із півдня і сходу країни, у яких раніше не було можливості споглядати ці об'єкти нашої історико-культурної спадщини.

Список використаних джерел

1. Альтгайм Л. Б. Значення рекреаційно-туристичного потенціалу Тернопільської області у організації екскурсійних послуг. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ (28 лютого – 1 березня 2023 р., м. Харків). Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, 2023, С. 584 - 592.
2. Альтгайм Л.Б. Організація екскурсійних послуг. Навчально-методичний посібник для студентів географічного факультету, які навчаються на спеціальності «Туризм».- Тернопіль 2017. - 204 с.
3. Земля Тернопільська. Туристичний путівник. Запросини до мандрівки, Тернопіль: Джура, 2003., 368 с.
4. Мацюк О.Я. Замки і фортеці Західної України. Львів, 2005. 219 с.
5. Рутинський М.Й. Замковий туризм в Україні: навч.посіб. Київ: Альтерпрес, 2009. 158 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ІВЕНТІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА ТА ПОЛЬСЬКИХ В УКРАЇНІ – ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Вичівський П.П., Польова Л.В.

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна
pavlo.vuchivskui@pnu.edu.ua; lesia.polova@pnu.edu.ua*

Культура є фундаментальною основою процесу розвитку, збереження, зміцнення незалежності, суверенітету і самобутності народу. Існування безлічі теорій щодо трактування поняття «культура», пояснюється відмінністю в підходах та методах дослідження, вибір яких визначається цілями, що стоять перед дослідниками. У вітчизняному та зарубіжному соціогуманітарному знанні представлені «класичні» визначення феномену культури, що не втрачають сьогодні своєї актуальності.

Поняття «культура» трактувалося по-різному, в різні історичні періоди. Етимологічно можливі два визначення: «культура» походить